

when it is born in the culture, or rather as a cultural idea. It is proved that it is possible for a reason, which is embedded in the cultural etymon of the city: the city is an ontological idea of gathering people into a coherent whole, the idea of organizing space habitats, including both own human physicality ("the temple of the soul," the body as "the abode of the soul"), as well as actually external to the individual forms of physicality - the forms of the urban environment, particularly public, social networking space. The social development targets of the communicative space of the city, which eliminate hard dependency quality of life of citizens of their level of income has been examined. It is shown that the imperative of saving the civilizing role of the city lies in culture of a harmonious city. At the same time the philosophy should outline "horizons" of theoretical and empirical research on the development of the city.

Ключевые слова: философия города; культура городов; публичное пространство города; гармоничный город.

REFERENCES

1. Kaganovskiy V. L., Knabe G. S., Kondakov I. V. (2001), City in the process of historical transition. Theoretical aspects and socio-cultural characteristics, Moscow, pp. 248-342 (rus).
2. Akhizezer A. S. (1995), City as a self-developing system: the contours of the new paradigm, *City as a sociocultural phenomenon of the historical process*, Moscow, pp. 38-46 (rus).
3. Bergman G. Dzh. (1994), The city as a historical community, *Zapadnaya traditsiya prava*, Moscow, pp. 373-377 (rus).
4. Bler A. Rubl (2004), The strategy of the big city, Moscow, 456 p. (rus).
5. Golts G. A. (1995), Philosophical and Methodological Problems of Urban: Areas of interdisciplinary synthesis, *RZh INION, Filosofiya*, pp. 115-174 (rus).
6. Tikhonov A. V. (2007), *Sociology of Management*, Moscow (rus).
7. Radionova L. O. (2008), City in a Changing World, *Current Social Problems in measuring of the sociology management*, Donetsk, pp. 293-299 (ukr).
8. Molchanov V. (1992), Paradigm of consciousness and experience structure, *Logos*, No. 3, pp. 7-36, available at: <http://www.ruthenia.ru/logos/personalia/molchanov/0Iparadigm.htm> (rus).
9. Glazychev V. L. (2009), *Political city economy*, Moscow, 192 p. (rus).
10. Dzhekobs D. (2011), *Death and life of big American cities*, Moscow, 460 p. (rus).
11. Mamford L., *Culture of cities*, available at: <http://www.slideshare.net/ssuser9fc5af/ss-9744340> (rus).
12. Mamford L., *City in the history*, available at: <http://900igr.net/fotografii/literatura/Mamford-Gorod-v-istorii/Mamford-Gorod-v-istorii.html> (rus).

© Радіонова Людмила

Надійшла до редакції 15.11.2013

УДК 316.74:2

СИРОЄШКІН ДМИТРО,

Донецький національний технічний університет

РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: МІСЦЕ І ФУНКЦІЇ

У статті проаналізовані сучасні трансформації релігійного аспекту соціальної реальності, що відбуваються внаслідок структурних змін культурного простору. Простежено дві культурно-релігійних парадигми - ліберальна християнська та протекціоністська ісламська. Відзначено популярність позицій конкордизму, а відтак і релігійного сцієнтизму, що спростовує головні протиріччя й пропагує можливості спільного існування релігійних догматів і наукових теорій. Проаналізовано й визначено формат існування сучасних релігійних організацій у їхньому ставленні до функціонування у віртуальному просторі.

Ключові слова: секуляризація; десекуляризація; релігійний сцієнтизм; віртуальний простір; Інтернет; ідентичність; церква.

Постановка проблеми. Початок XXI століття характеризується докорінними змінами процесів людського буття, що поширюються практично на всі сфери діяльності індивіда й соціуму у вигляді сталих інституційних форм, загальні принципи функціонування яких не можуть задовольняти примхам часу, що відображені в потребах соціального, економічного, культурного, релігійного й технологічного спрямувань. Кожна конкрет-

на людська особистість у власній неповторності є творцем новітньої планетарної цивілізації, фундамент якої складається з досягнень інформаційної епохи й розробок комунікаційних технологій, що роблять найвіддаленіші куточки земної кулі значно ближчими один до одного.

Особливу роль у цих процесах відіграють релігійні організації та інституції, оскільки, на противагу XX сто-

літтю, яке намагалося винести релігійне за рамки як державного управління, так і суспільних відносин узагалі, новий час у силу власних концептуальних потреб звертає погляд саме в площину релігійного, яке, де в чому змінивши як зовнішній вигляд, так і внутрішню природу, постає перед суспільством оновленим і готовим до співпраці в усіх сферах загальнокультурної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. П. Козловський в роботі "Культура постмодерну: Суспільно-культурні наслідки технічного розвитку" [13] і Л. Маркова у творі "Теологія в епоху постмодерну" [17] визначають подальший розвиток релігійного поля через інтегрування з науковою галуззю. Праця В. Гейзенберга "Фізика і філософія" [9] присвячена можливості наукового вивчення Бога, яка дозволить поєднати релігію й науку в єдине ціле. Г. Гівшвілі в статті "Чи є у сучасного природознавства альтернатива Богу" [10] наполягає на слабкості наукових методів вивчення світу, що спричинить повернення до релігійного світогляду. В. Стьопін у роботі "Філософська антропологія і філософія науки" [19] розглядає напрямки, за якими потенційно можуть відбуватися інтеграційні процеси науки й релігії. Д. Бонхеффер у статті "Спротив і покірність" [6] розглядає занепад сучасної релігійності, яка повинна трансформуватися й відповідати умовам сучасного суспільства. Його підтримує Х. Кокс, який у своїй праці "Мирський град: секуляризація й урбанізація в теологічному аспекті" [14] приходить до аналогічних висновків. Робота П. Тілліха "Християнство і зустріч світових релігій" [20] присвячена занепаду християнства, яке повинно віднайти сили для подальшого розвитку з інших культурних джерел. П. Куртц досліджує новітні релігійні рухи в праці "Спокуса потойбічним" [16]. Інформаційне суспільство і його релігійні аспекти вивчає М. Кастельс у роботі "Інформаційна доба: економіка, суспільство і культура" [11]. Праця П. Бергера і Т. Лукмана "Соціальне конструювання реальності. Трактат з соціології знання" [5] присвячена трансформаціям культурного поля сучасного західного соціуму.

Об'єктом нашої статті є релігійні організації, **суб'єктом** - особливості їхньої сьогодишньої діяльності в соціальному просторі й функції, що вони виконують.

Мета роботи - визначення ролі релігійних об'єднань у житті суспільства сьогодні та прогнозування розвитку подібних взаємодій у майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Релігія як інституціональна одиниця суспільного об'єднання визначається формуванням основних параметрів соціального буття, а саме: формує ціннісне поле сукупності індивідів, за яким кожен із них має загальні й тотожні уявленні про норми міжособистісного й соціального спілкування, функціонування різноманітних соціальних структур та об'єднань. Проте на сучасному етапі розвитку людства в рамках західного суспільства релігійні організації втратили домінуюче становище, тобто визначення цінностей є пріоритетним правом людини на її власний розсуд, якщо це не суперечить законодавчим нормам кожного конкретного державного утворення. Таким чином, сьогодні слід вести мову про таке явище, як суспільно-релігійні відносини, коли між суспільством і релігійними системами, що наявні в ньому, відбуваються складні взаємодії на всіх рівнях соціальної діяльності. Зміна формату існування суспільства змушує аналізувати й можливі параметри розвитку відносин із релігійними організаціями, зокрема, як у бік збільшення їхнього впливу, так і повного нівелювання ролі релігійного в житті людини взагалі. Але зміни, що стосуються соціальних утворень, впливають і на функціонування релігійних спільнот, себто другим питанням, що виникає, є розви-

ток явища релігійного всередині суспільства нового типу. Саме ці два зазначені питання визначають як теоретичну, так і практичну цінність дослідження, разом із його актуальністю для наукової спільноти.

В. Бачинін визначає три формати взаємодії державних і релігійних структур за всю історію існування людства: теократичний (зосередження максимальної влади домінуючою релігійною системою); компромісний (політика мирного співіснування); домінування світської складової (нівелювання релігійної складової) [3]. О. Ваторопін у "Релігійному модернізмі і постмодернізмі" [7] на прикладі Російської Федерації розглядає сучасні відносини держави з релігійними установами, застосовуючи термін "релігійний модернізм", яким він пояснює вплив явища релігійного на суспільство, що знаходиться в процесі інтенсивних якісних трансформацій і переходу на новий рівень власного існування.

З іншого боку, характерним для таких процесів є і "релігійний постмодернізм" як остаточне виведення релігійної складової з усіх сфер життя суспільства, що знаходиться під впливом двох протилежних одне одному за природою явищ релігійного фактора як впливової складової змін і самих змін, здатних повністю демонтувати релігію із суспільного життя й суспільних відносин узагалі.

Цей демонтаж у різних його формах і проявах прийнято називати секуляризацією. На думку одних учених, секуляризація є логічним продовженням еволюційного розвитку людства, яке впродовж останніх століть просто відмовляється від того, у чому вже не має гострої необхідності й що гальмує його функціональне збагачення та рух уперед. У зв'язку із цим можна виділити погляди М. Вебера, який вважав, що саме таким чином людство десакралізує світ [8]. П. Бергер пов'язує відмову людських спільнот від релігійного світогляду збільшенням ролі раціональних методів пізнання світу, домінуванням саме раціональної парадигми світосприйняття й побудови картини світу [4]. О. Конт узагалі розглядав релігійний світогляд як етап у розвитку людського бачення власного існування з подальшим переходом до наукової (власне остаточної фази) [15]. З його думкою погоджується Ю. Габермас [23].

Але не всі представники наукового світу поділяють саме такий підхід до процесів секуляризації. С. Гантінгтон, наприклад, вважає земну кулю поділеною на два протилежні табори, один із яких дотримується ліберальних, світських поглядів щодо існування власних локальних суспільних утворень [24]. Під цим табором ним розуміється західна цивілізація. Її головний опонент - ісламські й східноазійські країни, що зберігають власні культурні й релігійні традиції, проводячи політику агресивного протекціонізму. С. Гантінгтон вважає, що саме представники ісламського й східноазійського світів в найближчому майбутньому будуть переможцями в протистоянні з ліберальними цінностями й у світі запанують цінності релігійного характеру [24]. Головним опонентом С. Гантінгтона є Ф. Фукуяма, який в аналогічному протистоянні передрікає кінець світу релігійному, обґрунтовуючи, що в майбутньому світі встановиться світський порядок [22].

Описаний вище підхід є двополярним, але ситуація набагато складніша, ніж можна уявити на перший погляд. Про це свідчить поява в другій половині ХХ століття великої кількості новітніх релігійних рухів, а також тенденції, які характеризуються терміном "релігійне відродження". П. Бергер обґрунтовує у своїх працях явище десекуляризації [4]. Натомість Ж. Кепель вважає, що це явище в найближчому майбутньому розглядатимуть як ідеологічне, тож його можна прийняти лише як

один із підходів до існування людських спільнот, а не універсальний маркер ходу історії й людської еволюції [12].

Слід зауважити, що всі вищезазначені теорії багато в чому абсолютизують кожну конкретну точку зору. Секреляризацию треба вважати процесом, що змінює місце й роль релігії в суспільстві, а не має на меті повного знищення релігійного. Цю думку підтверджує Т. Парсонс, наголошуючи, що релігійні інститути стають більш спеціалізованими [18]. Прихильником такої точки зору є П. Бергер, для якого релігія є одним із найбільш важливих інструментів формування людської особистості й соціальних зв'язків. Головною причиною подібних тенденцій він вважає ускладнення суспільної структури й формування нових соціальних інститутів, кожен із яких має власну орієнтовану на внутрішні проблеми систему цінностей і професійну мову, яка не має зазнавати сильного стороннього втручання в конкретну специфічну діяльність [5].

При цьому виникає ситуація, коли конкретні релігійні системи втрачають монопольне право на диктування власних поглядів суспільству через плюралізм поглядів, що призводить до великої конкуренції в релігійному полі, яке стає полем боротьби для представників різних релігійних течій. І не тільки релігійних, оскільки світське суспільство пропонує велику кількість світоглядних позицій, що можуть бути пов'язані з будь-якою стороною життя спільноти, починаючи від звичайних ліберальних поглядів і закінчуючи суспільними рухами, що пропагують різноманітні ідеї, наприклад чи-то комуністичні, чи-то вегетаріанські. Ці умови змушують релігійні установи орієнтуватися в потребах соціуму, перебудовуючи власну структурну й догматичну складові під тиском зовнішніх чинників. Деякі релігійні течії, опонуючи плину часу й розвитку суспільства, намагаються жити минулим, відмовившись від комплексних трансформацій. З іншого боку, їхні послідовники живуть у досить глобалізованому суспільстві, яке прямо чи опосередковано впливає на погляди, протиставляючи реальне життя релігійним догматам. Це одне з головних протистоянь сучасного світу, і чинник його стрімких трансформацій.

Інша характерна особливість релігійних поглядів сучасної людини - це їхня розмитість, безконкретність, орієнтованість на змішування змістів багатьох релігійних течій, отже, авторство кожної людини утворенні власного об'єкта для поклоніння. Т. Лукман [5] і В. Франкл [21] вважають, що в сучасному світі кожна людина має створити свою власну, "приватну" релігію з різноманіття поглядів, представлених у засобах масової інформації. Традиційні релігійні системи сьогодні постали перед нелегким питанням, яке потребує нагального вирішення. З одного боку, подальше актуальне існування вимагає докорінних внутрішніх змін, що будуть адекватно сприйматися суспільством із його новітніми потребами й формами взаємодії, з іншого, виливається в потребу збереження власної ідентичності, яка є дуже крихкою річчю.

Подальший розвиток релігії в її традиційному розумінні можливий тільки за умови, що людство втрапить ціннісні орієнтири й усвідомить беззмістовність існування. Саме таку ситуацію розвитку традиційних релігій можна сьогодні спостерігати в країнах, які переживають трансформацію суспільних цінностей. Нетрадиційний розвиток засновується на все більшому впливі сторонніх соціальних чинників, серед яких найбільш актуальним виглядає наукове знання. Протягом останніх кількох століть наукова парадигма зайняла провідне місце у формуванні світоглядної картини людства, детермінуючи її засадничі особливості. При цьому

в adeptів науки формувалося досить вороже ставлення до релігійних інституцій, які були головним конкурентом наукового світосприйняття як такого.

Але більш адекватними виглядають намагання трансформувати саму релігію, зважаючи на сучасні умови. Подібні зміни визначаються трьома головними чинниками, а саме: модернізацією, глобалізацією, розвитком світського суспільства. Зміна ставлення до науки як до певного ціннісного кола, яке неможливо верифікувати, характеризує постмодерний час із його іронічним скептицизмом щодо можливості пізнання різних форм буття. У сучасному світі досить часто можна зустріти людей, які водночас вірять і в досягнення науки, і в надприродні явища. Ні перше, ні друге вони пояснити не спроможні - їхні погляди верифікувати неможливо, вони ґрунтуються на вірі. Таким чином, людині, яка вірить у різні надприродні явища, наука видається необхідною з комплексної точки зору як фундамент для підтвердження власних тез і як інструмент для подальшої розробки самого питання. Тепер уже релігія використовує науковий дискурс, бо наука достатній період часу була домінуючою у світосприйнятті поколінь людей західної цивілізації. На тлі подібних змін починають з'являтися релігійні рухи й течії, які займаються розробкою релігійних питань мовою науки [2]. Це дозволяє зробити висновок не тільки про намагання подолати дихотомію між наукою і релігією, але й про утворення новітніх релігійних форм, що формуються на нових світоглядних засадах.

Головні ідейні характеристики подібних об'єднань спрямовані на досягнення певних вищих ідей за допомогою технологічного інструментарію, що надасть змогу якісно поліпшити людську природу як фізично, так і духовно. Ці ідеї простежувалися й до нашого часу в різноманітних епосах про культурних героїв, які не тільки виборювали в долі чи богів цивілізаційні надбання для людства, але й мали можливість удосконалити власні характеристики або ж навіть приєднатися до небожителів. Що ж до наукової складової, то обираються ті напрями, які стосуються саме людини чи її взаємодії зі світом. Інший чинник, що відрізняє релігійний сциєнтизм, - це зосередженість на практичній діяльності, а не на теоретичних засадах, оскільки саме досягнення конкретного практичного результату видається найважливішою метою всього вчення. У соціальному плані головним результатом вбачається досягнення покращення власного соціального статусу, добробуту, збільшення потенціалу тощо.

Іншим майданчиком, здатним дати новий поштовх розвитку релігійного сегменту соціального життя людства, є віртуальний Internet-простір. Уже сьогодні велика кількість процесів людської діяльності так чи інакше пов'язана з віртуальним світом - у ньому кожен користувач мультимедійних засобів здатен замовити товари й послуги, вступити в комунікацію з іншими користувачами мережі й миттєво поділитися найбільш актуальними новинами та їх власною інтерпретацією. Наступним кроком у цьому різноманітті віртуального життя виглядає поява релігійних організацій, що зможуть пропонувати зв'язатися зі священником, прочитати молитву чи відвідати церковну службу online. Привабливою виглядає можливість місіонерства в мережі, де одночасно знаходяться мільйони користувачів. Саме ці мільйони людей, об'єднані спільними ідеологічними й світоглядними позиціями, формуватимуть майбутні соціальні об'єднання, основним маркером яких буде не стільки територіальна приналежність до певної спільноти, скільки спільні погляди на конкретні питання людського існування. Кожна віртуальна взаємодія в мережі

матиме реальні наслідки у звичному для нас світі, і досить часто, не перебуваючи в конкретному комунікаційному дискурсі, буде важко зрозуміти причини того чи іншого соціального явища. Перенесення інформаційних масивів у цифровий формат уже сьогодні дозволяє будь-кому з користувачів усесвітньої мережі в декілька кроків знайти будь-яку необхідну інформацію. Усього таких особливостей, разом із цифровим форматом даних, мінімум п'ять: віртуальний простір, інтерактивність взаємодій у ньому, миттєве розповсюдження інформації й гіперпосилання як можливість розкриття всього масиву даних, пов'язаних із кожним інформаційним повідомленням. Завдяки цим особливостям перед користувачем постає безмежний віртуальний світ, фізичні відстані в якому не відіграють жодної значної ролі; інформація знаходиться у формі блоків, пов'язаних один з одним - достатньо ознайомитися лише з одним, як інформаційне середовище самостійно вкаже користувачеві дорогу до інших; будь-яка новина затронує велику кількість людей, пов'язаних із нею, і відкриває майданчик для миттєвого вирішення проблеми у вигляді активної дії. При цьому відкриття віртуального представництва не вимагає великих матеріальних чи людських ресурсів, з обслуговуванням ситуація аналогічна. Саме тому Інтернет стає тим майданчиком, який буде впливати на формування світоглядних позицій кожної людини, залученої до користування всіма його перевагами.

Дослідник даного питання Ш. Терклі описує формування ідентичності користувача всесвітньої мережі Інтернет. Вона базується на чотирьох принципах: основною такою формою є повідомлення, що отримує й відправляє користувач; у мережі наявна абсолютна свобода через відсутність зовнішніх цензорів; продукування нових змістів здатне розширювати всі існуючі терміни, категорії й принципи; різні змісти мають можливість існувати поряд. Важливим чинником залучення до віртуального світу науковець називає ігрову складову, що дозволяє в розважальному режимі не тільки знайомитися з новою інформацією й продукувати її, але й змінювати власні особистість і свідомість. Існує лише одне застереження - можлива залежність від подібного проведення часу, оскільки віртуальний простір сьогодні може з легкістю замінити реальне життя, нівелювавши його значущість до задоволення первісних людських потреб [1].

Головними особливостями пізнього Модерну дослідники називають відірваність людини від сталих спільнот і тих принципів, на яких ці спільноти було свого часу засновано. Це призвело до розпаду спільнот і нівелювання цінностей під впливом ліберальних ідеалів. Таким чином, церква взагалі була винесена за рамки суспільного буття, втративши свої позиції в освіті, соціальному забезпеченні тощо. Проте саме ідентифікація через релігійний чинник залишається одним зі стовпів життя сучасного громадянина західного світу, соціальна характеристика якого стосується наявності релігійних маркерів у суспільній групі, етичної складової, культурних особливостей, емоційного тла. Ці аспекти виразно працюють й у віртуальній мережі: при створенні спільноти визначається перелік мультимедійних файлів, що розміщуються на сторінці й дозволяють ідентифікувати співтовариство; спілкування всередині спільноти визначається сталими етичними нормами, відхилення від яких або намагання нівелювати може призвести до виключення індивіда й блокування його спільнотою; культурні особливості виражаються через інформаційний контент, наданий до доступу; емоцій-

ний фон виражається в часі, що користувачі проводять у віртуальному світі заради власних ідей.

Якщо ж у сучасному західному світі людина має повну автономію від суспільства й регулює свою поведінку лише з точки зору практичної користі, то новоутворені спільноти здатні перейняти на себе функції, що реальні соціальні чи релігійні інститути втратили в процесі власного розвитку, а саме: регулювання діяльності представників співтовариства, задоволення потреб, інтеграція соціального плану, адекватна соціалізація. Доступність інформації робить можливим знайомство користувачів із творами мистецтва релігійного характеру, тобто творами літератури, живопису тощо.

Серед головних застережень слід виділити швидкоплинність інформаційних потоків, велику кількість "інформаційного сміття" й модні тенденції, на які орієнтується достатня кількість людей.

Висновок

У сучасному суспільстві відбувається, з одного боку, повне трансформування релігійних інститутів і релігійності взагалі в ході розвитку людства, з іншого, не припиняються спроби збереження традиційних форм релігії й релігійності, що в основному залежить від позиції представників тієї чи іншої релігійної організації. При цьому простежується два культурно-релігійних табори з протилежними підходами - ліберальний християнський та агресивно-протекціоністський ісламський.

Останнім часом популярними стали позиції конкордизму, що спростовує головні протиріччя й пропагує можливість спільного існування релігійних догматів і наукових позицій, відбувається надання наукових характеристик надприродним речам і навпаки - саме через це можна вести мову про релігійний сциєнтизм.

Щодо віртуального простору можливим є існування релігійних організацій трьох форматів:

- новітні релігійні течії, що виникли на ґрунті соціальних взаємодій у віртуальному просторі й повністю підпорядковують власне існування законам усесвітньої павутини;
- традиційні релігійні системи, фундаментальною особливістю яких є відмова від користування Інтернетом;
- інституції, що засновуються на принципах другого типу, але при цьому користуються послугами всесвітньої мережі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Turkle Sh. Cyberspace and Identity / Sh. Turkle // Contemporary Sociology. - 1999. - Vol. 28. - No. 6. - Pp. 643-648.
2. Балагушкин Е. Г. Новые религии как социокультурный и идеологический феномен / Е. Г. Балагушкин // Общественные науки и современность. - 1996. - № 5. - С. 90-100.
3. Бачинин В. Институты религиозно-гражданской жизни: взгляд социолога / В. Бачинин // Религия и право. - 2004. - № 2. - С. 4-6.
4. Бергер П. Религия и проблема убедительности / Питер Бергер // Неприкосновенный запас. - 2003. - № 6 (32).
5. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. - М. : Медиум, 1995. - 323 с.
6. Бонхеффер Д. Сопротивление и покорность / Д. Бонхеффер // Вопросы философии. - 1989. - № 11. - 162 с.
7. Ваторопин А. С. Религиозный модернизм и постмодернизм / А. С. Ваторопин // Социология религии. - 2001. - № 11. - С. 84-92.
8. Вебер М. Теория ступеней и направлений религиозного неприятия мира / М. Вебер // Избранные произведения. - М. : Прогресс, 1990. - 797 с.

9. Гейзенберг В. Физика и философия. Часть и целое / В. Гейзенберг. - М.: Наука, 1989. - 396 с.

10. Гивишвили Г. В. Есть ли у современного естествознания альтернатива Богу? / Г. В. Гивишвили // Вопросы философии. - 1995. - № 2. - 147 с.

11. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс - М., 2000. - 370 с.

12. Кепель Ж. Джихад: экспансия и закат исламизма / Ж. Кепель. - М.: Ладомир, 2004. - 480 с.

13. Козловски П. Культура постмодерна: Общественно-культурные последствия технического развития / П. Козловски. - М.: Республика, 1997. - 240 с.

14. Кокс Х. Мирской град: секуляризация и урбанизация в теологическом аспекте / Х. Кокс. - М.: Восточная литература, 1995. - 352 с.

15. Конт О. Курс положительной философии / О. Конт. - СПб., 1999. - 302 с.

16. Куртц П. Испытание потусторонним / П. Куртц. - М.: Академический Проект, 1999. - 62 с.

17. Маркова Л. А. Теология в эпоху постмодерна / Л. А. Маркова // Вопросы философии. - 1999. - № 2. - 127 с.

18. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс. - М.: Аспект Пресс, 1998. - 270 с.

19. Степин В. С. Философская антропология и философия науки / В. С. Степин. - М.: Высшая школа, 1992. - 190 с.

20. Тиллих П. Христианство и встреча мировых религий / П. Тиллих - М.: Юрист, 1995. - 480 с.

21. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. - М.: Прогресс, 1990. - 368 с.

22. Фукуяма Ф. Конец истории? / Ф. Фукуяма // Вопросы философии. - 1990. - № 3. - С. 134-148.

23. Хабермас Ю. Диалектика секуляризации / Ю. Хабермас, Й. Ратцингер (Бенедикт XVI) // О разуме и религии. - М., 2006. - 112 с.

24. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон // Полис. - 1994. - № 1. - С. 33-48.

Сироешкин Дмитрий,

Донецкий национальный технический университет

РЕЛИГИОЗНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ: МЕСТО И ФУНКЦИИ

В статье проанализированы современные трансформации религиозного аспекта социальной реальности, происходящие вследствие структурных изменений культурного пространства. Прослежены две культурно-религиозные парадигмы - либеральная христианская и протекционистская исламская. Отмечена популярность позиций конкордизма, а затем и религиозного сциентизма, которые опровергают главные противоречия и пропагандируют возможности совместного существования религиозных догматов и научных теорий. Проанализирован и определен формат существования современных религиозных организаций в их отношении к функционированию в виртуальном пространстве.

Ключевые слова: секуляризация; десекуляризация; религиозный сциентизм; виртуальное пространство; Интернет; идентичность; церковь.

Syroieshkin Dmytro,

Donetsk national technical university

THE POSITION AND FUNCTIONS OF RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN MODERN SOCIETY

Modern transformation of religious institutions and religion in general, affect the livelihoods of the western society. Today there are so many religious movements that offer a solution to secularized man's material and spiritual problems. Some came from the East, the other formed under the influence of modern culture and media. There are two main areas: first representatives insist on religious adaptation to social norms, the latter require preservation of authentic religious forms and principles. Some researchers emphasize the possibility of combining scientific and religious worldviews - this compromise position will allow to reconcile the two camps, whose representatives are in a state of confrontation. Virtualization social life leads to changes within the religious organizations and the emergence of new trends, which focus on the development of communication technologies and the creation of new philosophical approaches. Traditional religious systems use virtual space as a tool for data transfer, but refuse to implement religious practices in the virtual space. The third kind of organizations - conformists, appealing to tradition, but using modern science. Technological process leads to a change in the nature of the human person, which adapts to the new conditions and accepts new cultural, religious, and ideological positions. This leads to both personal and social changes, which are the subject of this article.

Keywords: secularization; desecularization; religious scientism; the virtual space; Internet; identity; church.

REFERENCES

1. Turkle S. (1999), Cyberspace and Identity, *Contemporary Sociology*, Vol.28, No.6, pp. 643-648 (engl).
2. Balagushkin E. G. (1996), New religions as a socio-cultural and ideological phenomenon, *Social sciences and modernity*, Vol. 5, pp. 90-100 (rus).
3. Bachinin V. (2004), Religious institutions of civil life: sociologist look, *Religion and law*, Vol. 2, pp. 4-6 (rus).
4. Berger P. (2003), Religion and the problem of credibility, *Iron rations*, Vol. 6 (32), pp. 127-154 (rus).
5. Berger P., Luckmann T. (1995), Social construction of reality. Treatise on the sociology of knowledge, Medium, Moscow, 323 p. (rus).
6. Bonhoeffer D. (1989), Resistance and obedience, *Questions of philosophy*, Vol. 11, 162 p. (rus).
7. Vatoropin S. (2001), Religious modernism and postmodernism, *Sociology of Religion*, Vol. 11, pp. 84-92 (rus).
8. Veber M. (1990), The theory of stages and areas of religious rejection of the world, *Selected Works*, Progress, Moscow, 797 p. (rus).
9. Heisenberg V. (1989), Physics and Philosophy. Part and the whole, Science, Moscow, 396 p. (rus).

10. Givishvili G. (1995), Does modern natural science have an alternative to God?, *Philosophy questions*, Vol. 2, 147 p. (rus).
11. Castells M. (2000), *The Information Age: Economy - Society - Culture*, Moscow, 370 p. (rus).
12. Kepel G. (2004), *Jihad: The expansion and decline of Islamism*, Lodomir, Moscow, 480 p. (rus).
13. Kozlovski P. (1997), *Postmodern culture: social and cultural impact of technical development*, Republic, Moscow, 240 p. (rus).
14. Cox H. (1995), *Worldly hail: secularization and urbanization in theological aspect*, East literature, Moscow, 352 p. (rus).
15. Comte A. (1999), *Treatise of positive philosophy*, Saint-Petersburg, 302 p. (rus).
16. Kurtz P. (1999), *Otherworldly temptation*, Academic Project, Moscow, 62 p. (rus).
17. Markova L. (1999), *Theology in the postmodern era*, *Philosophy questions*, Vol. 2, 127 p. (rus).
18. Parsons T. (1998), *The system of modern societies*, Aspect Press, Moscow, 270 p. (rus).
19. Stipin V. (1992), *Philosophical anthropology and philosophy of science*, Hish school, Moscow, 190 p. (rus).
20. Tillikh P. (1995), *Christianity and the Encounter of World Religions*, Lawyer, Moscow, 480 p. (rus).
21. Frankl V. (1990), *Man's search for meaning*, Progress, Moscow, 368 p. (rus).
22. Fukuyama F. (1990), *End of history?*, *Questions of philosophy*, Vol. 3, pp. 134-148 (rus).
23. Habermas J., Ratzinger J. (2006), *Dialectics of secularization. About the mind and religion*, Moscow, 112 p. (rus).
24. Huntington S. (1994), *Clash of civilizations?*, *Polis*, Vol. 1, pp. 33-48 (rus).

© Сироєшкін Дмитро

Надійшла до редакції 14.11.2013

УДК 1(091)

ТУРЕНКО ОЛЕГ,

*кандидат філософських наук, старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Донецького юридичного інституту держави і права*

АВГУСТИНОВА ВЕРСІЯ ЗАКОНУ - ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОШУК ЛЕГІТИМАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО

У статті розкриваються уявлення св. Августина про сутність і теологічно-історичну обумовленість закону. Показано, що в Августиновій доктрині легітимізуються принцип лібертарності, поняття свободи й невід'ємність права людини на духовну суверенність, а також визначається ідеальна ідея валентності видів закону, що може бути втілена в реальність досконалим вірянном. Йому надана можливість синхронізувати види закону у внутрішньому й зовнішньому світах та вдосконалити земне життя спільнот завдяки порівняно ідеальній формі часового закону. Виявлені аспекти вчення св. Августина стають відправними для становлення європейського індивідуалізму.

Ключові слова: закон; універсальність; істина; легітимація; суверенність.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Християнство як універсальне вчення спромоглося спонукати новий виток розвитку європейської цивілізації, головними ознаками якої стали свобода, право людини на гідність та самоутвердження. Проте ця вже історична наявність видається доволі дивною, адже будь-яке універсальне вчення не передбачає значної міри сингулярної свободи й імперативно вимагає слідувати загальному. Така ознака властива світогляду ранніх християн, який, як зауважує Х. Ортега-і-Гассет, перебував "у відкритості до істини" - у стані, де не людина прагнула опанувати істину, як це було в античності, а, навпаки, універсальна максима воліла опанувати вірянном [1, с. 84]. Істина, завдяки своїй імперативності, що існує до речей ("ante res"), потенційно здатна перетворити свідомість людини на порожню абстракцію й тим загрожуює втіленню її суверенних потенцій. Утім, цього не сталося, а християнство в добу середньовіччя легітимізувало право людини на вільну індивідуалізацію.

Ключову роль у християнській легітимації суверенності людини відіграла доктрина св. Августина. Виходячи із концепту вільної волі людини, Отець Церкви легітимізує право людини на самоутвердження і включен-

ня її в концепт Божої всемогутності. Бог є Творець і Закон, і тому панування закону у Всесвіті є проявом Його всесилля - порядком любові (ordo amoris). Через своє вільне рішення людина порушила первинний порядок любові, отже, мусить відродити втрачену гармонію. Божий задум відбудеться через універсалізацію людського буття - вільної та розумної спрямованості людини до практичного втілення Його законів. Допоможе цьому історичному руху Його істина, що через закони, совість та Боже Слово вимагає від індивіда пізнати себе, "причепитися" до універсального. Відтак в Августиновому концепті здобуття співзвучності душі з Творцем відбудеться за умов вільного самоутвердження людини, виховання в собі тих властивостей, що перетворюють її на істоту, яка "стає вища за саму себе" (De ver. rel. 31) [2, с. 266], тобто стає індивідуальністю.

Утім, у візіях св. Августина залишається нез'ясованим питання, які раціональні чинники легітимізують вільну волю людини щодо універсального закону, що виправдовує суверенність індивіда перед пануючою істиною. Пошук відповіді на це питання і є метою статті. У своєму дослідженні автор спирається на праці С. Аверінцева, М. Гарцева, Е. Жильсона, Г. Майорова, С. Не-